

ECONOMIA DEL CONVENT DE SANTA CLARA

Florenci Sastre Portella

Comprendre el funcionament econòmic del convent de Santa Clara és un poc difícil. En prohibir la regla que les mateixes monges administrassin directament els seus béns, havien de procedir al nomenament d'un Procurador laic que s'encarregàs del dia a dia de l'administració. Sembla que hi havia una triple comptabilitat: la primera era portada pel procurador i hi constaven les entrades per censos, donacions i altres rendes, i les sortides per tot un seguit de conceptes que abraçaven molts aspectes de la vida quotidiana del convent. Una segona comptabilitat, la constituïa el llibre d'amortitzacions i esmerços de censals, és a dir, les quantitats que s'obtenien quan un particular redimia un censal mitjançant el pagament del seu capital, diners que eren tornats a invertir en una nova renda (en l'administració d'aquestes quantitats hi intervenien, a més del Procurador, la Mare Abadessa, les Discretas, els Protectors del convent i l'Advocat). Una tercera caixa era la interior del convent, que tenia com a entrada principal la «mesada» o quantitat entregada mensualment pel Procurador a l'Abadessa. De la primera en tenim molt poca informació. La segona i la tercera poden ser analitzades durant el segle XVIII per les notícies que apareixen al llibre de visites. Vegem, primer, la funció i les competències del Procurador.

EL PROCURADOR DEL CONVENT

El primer document que hem pogut trobar en què s'especifiquen les seves obligacions és el del nomenament efectuat per Sor Eleonor Serra, Abadessa i les Discretas Sor Valentina Serra (Vicària), Sor Elisabet Vexillera, Sor Joana Serra, Sor Antònia Serra, Sor Magdalena Cante-

llops, Sor Jaan Gomila i Sor Maria Cardona, el 26 de setembre de 1653, a favor del Magnífic Antoni Tello, ciutadà. Les condicions que se li imposaren foren:

«Primo es pacte que lo dit Magnífic Anthoni Tello Procurador del dit convent de sancta clara sera obligat en pagar cada any divuyt lliures per lo salari del donat.

Item sera obligat en pagar en lo any als pares de sant francesch vint y tres lliures que se li dona de ordinari.

Item pagara cada any vuyt lliures per los anniversaris.

Item pagara las medicinas y farretjar.

Item tindra obligatio de fer venir de Mallorca cada any vuytanta cortans de oli desde las festas de tots los sants fins a Nadal.

Item sera obligat en donar a dit convent cada any set quintars de formatge en lo mes de Mars bo y rebedor.

Item tindra obligatio en donar cada any a la mare Abadessa en la festa de Nadal trenta lliures per comprar tossinos (porcs).

Item pagara dit procurador a la mare Abadessa per la despesa ordinaria de las mares monjas cada primer dia de mes vint y tres lliures las quals comensara a pagar lo primer dia del mes de dezembre primer vinent per quant se li fa gratia al dit procurador de octubre y novembre primer vinent i ditas dos mesades que havia de pagar, sera obligat dit procurador pagar a dit convent lo dia de sant Miquel del any Mil siscentos sinquanta quatre antes de donar comptes.

Item sera obligat dit procurador cada any en la festa de sant Michel en donar comptes y donar aquels originalment, reservant-sen copia cellada ab lo cello de dit convent.

Item es pacte que si dit procurador restara debitor en la datio de sos comptes, no tendra obligatio de pagar la cantitat que debitor sera fins que haja passat un any y si sera cobrador haura de pendre lo que cobrador sera ab los censals de dit convent los que voldra juntament ab la levada.

Item sera obligat dit procurador en la datio de sos comptes carregarse tots los censals exigibles y cobradores cobrats o no cobrats.

Item sera obligat en pagar la portio que tocara al convent de sancta clara per las barcas armadas de vingudas de Provincials y commissaris conforme es acustumat.

Item sera obligat cada any de las festas de Nadal en avant donar vint y sinch lliures per pagar cera y los bens.

Item sera obligat en pagar lo que se acostuma per la almoina de las missas dels religiosos y religiosos qui moren.

Item es pacte que dit procurador sera obligat en donar cada any al dit convent vuytanta quarteras de blat y trenta quarteras de ordi en lo estiu, lo qual blat y ordi se li pendra en compte ab la forma quel pagara.

Item es pacte que en fer a dit procurador relatio que no y ha peñoras en la propietat que executara, no tindra obligatio de fer altre procehiment y se li pagara la llevada y despesa.

Item haura de donar dit procurador un cadaf de mantega de vint lliures y lo cost de ell se li pendra en llegal pagament.

Item es pacte que si durant esta procura morira dit procurador o se partira desta illa, que sos hereus encontinent sien obligats en donar compte de aquell any del que haura cobrat y pagat fins en aquella hora de la sua mort o partida y si sera debitor hauran de pagar de contants la cantitat que debitor sera y si sera cobrador pendran dits hereus dels censals del dit convent los que los aparexara juntament ab lo llevada que es a raho de dos sous per lliure y lo que no haura cobrat de dit any de la sua mort, que lo convent tindra obligatio de cobrar los deutes.

Item es pacte que si dit procurador no dona satisfacio a la mare Abbadessa, y no cumple ab lo que tindra obligatio conforme los precedents capitols, que dit convent immediatament li pugue revocar lo present poder...» (1).

El sou o «llevada» era, com es diu en el document, un 10% dels censals cobrats per ell (2 sous per lliura), cosa que devia incentivar el cobrament de les rendes. Fins l'any 1711 no hem trobat cap altre nomenament. El 25 de maig, l'Abadessa Sor Margarita Rosselló i les Discretes Sor Eulàlia Mercadal (Vicària), Sor Joana Abadia, Sor Elisabet Mercadal, Sor Margarita Olivari, Sor Anna Maria Joaneda, Sor Joana Albertí, Sor Valentina Squella, Sor Joana Carreras, Sor Francina Squella i Sor Margarita Llambias nomenaven Procurador del convent a Josep Quadrado, de Ciutadella, pels anys 1711, 1712 i 1713 amb aquestes condicions:

«Primo es pacta que dit Procurador deura entregar ab diners contants cada primer dia de mes a la Molt Reverenda Mare Abadessa vint y sinch reals de 8 que son 26 £ 6 sous 8 diners moneda de Mallorca que seran per lo gasto ordinari de dit convent, y no menos a mes de dita mesade ordinaria estira obligat en pagar tot lo que sera ordenat per dita Molt Reverent Mare Abadessa tant per gastos extra ordinaris, vestuaris, sebatas, cartas de la Santa Crusada et alias y no cumplint a lo ya dit podra dita Molt Reverent Mare Abadessa comprarlo a ses costas.

Item se declare que se dona al dit Procurador per son treball y llevada a raho de 2 sous per lliura, quatre lliuras cade any per lo treball de Procurador ad lites y 2 sous 10 diners per lliura de tot aquell diner de dit convent de qualsevols censals y propietats que vuy van y en son trienni entren per la cort, litigi o altrement, y esto en consideratio del molt treball que deura prestar en diligentiar las ditas cosas.

Y per lo que fins vuy sempre los procuradors passats han cobrat tot aquell diner prosehit de pensions atrassadas o el principal de la propietat o cens adjudicade, axibe de pensions o interessos romanent solament a favor del Convent la propietat o censal principal, se declara per ço que lo dit procurador assent diner o principal de cens o propietat cobrat per diligentias suas y adjudicant en son temps, lo pugue cobrar per sustentar al convent, atinent se atroba ab poch medis, esser molt al gasto.

Se denuncia al dit procurador que en sos comptas sera tingut y obligat en especificar los preus de tot lo que entrera en dit Convent, la quantitat y valor y la

persona a qui comprera aquella, no obstant el decret fet per el Molt Reverent Pare fra Martí frontí Comissari provincial, que dispon que los Procuradors in eventum deguen justificar sos descarrechs per recibos, per ço que mediant carta de 9 juny 1708 de dit Pare Comissari Provincial se a servit dispensar per no haverhi copia de procuradors. Y finalment en consideratio dels poch cens de dit Convent, dels poch medis que vuy se atroban y esser molt el gasto, que se a de offerir en mantenir aquell, y no sia just que en la dacio dels comtes no estigue setisfet de lo que forte pot romandre alcansat, axi de diner bastret com llevade y demes treballs; per ço se declare que en cas de no esser pogut satisfes en son temps per falta de medis, aut alla se ly promet que dexant alguns deutas en la dacio de sos comtes consignarly a son favor lo que y cabra de aquells, donantly axibe a 2 sous per lliura per lo cobrador y que se ly consignera; y esto lo que sera y importera per raho de sos treballs; y en lo demes que forte pot romandre creditor, que sera diner bastret, com sia just sia aquell satisfes ab millor modo y forma, se declare que lo que sera lo pugue dit procurador cobrar de las pertides que ly aparexera del llevador a 2 sous per lliura obligantnos en donar las consignacions que demenera despues de haver donat comptas...» (2)

La mesada a entregar a la mare abadessa havia augmentat de 23 lliures a 26 lliures 6 sous 8 diners. No consten en aquest pacte condicions tan detallades com en l'anterior respecte a productes o quantitats de diner a entregar i s'insisteix molt sobre l'exigència, davant els tribunals si era necessari, dels censals i altres deutes endarrerits, millorant les condicions del salari del procurador.

El 10 de desembre de 1716, Fra Antoni Reura, Lector Jubilat, qualificador del Sant Ofici, ex custodi i ministre provincial de la Provincia de Mallorca, dictava una «planta y disposicio economica, que per el govern de este nostre Convent de Santa Clara de Ciutadella, inviolablement deuen observar las Religiosas...», després d'haver consultat amb els protectors del convent i amb l'advocat. Sembla que la causa principal d'aquesta nova planta era la poca dedicació dels procuradors a les seves tasques. Entre altres punts, destacarem aquests:

«In Dei nomine Amen.

Per quant havem experimentat en este tan dilatat temps de nostre habitacio en esta isla de Menorca, el desconsuelo gran, que petexen totas las Religiosas de este nostre Convent de Santa Clara, y especialment la Reverent Mare Abadessa, per la falta de assistencia de los Procuradors de dit Convent, y havent-se de empeñar per el congruo sustento de ell, ab varias personas, axi Religiosas, com seculares, y aun ab esta dilligencia no poder sustentarse las Religiosas, ni vestir com se deu, tenint el Convent segons la tatxa antiga del numero de Religiosas, suficientissima hisienda per a viurer comodament segons nostre estat y professio, no cuydant-se los Procuradors, sinos del seu propri interes, sens mirar el dany i detriment grave que cotidianament petex la hisenda del Convent, seguintse de aqui gravissims inconvenients, com son los recursos y comunicacions de las senyoras Religiosas ab personas seculares per lo que necessitan tan contrarias a la sua Seraphica Regla y Constituciones Generals de nostre Segrade Religio; y principalment la falta a las obligaciones religiosas del chor, refetor y dames actes de Comunidad, sens poder la Reverent Mare Abadesa pensar a corregir Religiosa alguna, sens que oyga la quexa de la poca assistencia que percep del Convent; Per evitar, pues, estos y altres graves inconvenients, y no tinga dependencia alguna el Convent per el sustento de ell, del Procurador, que novament se es instituit, ò per temps se instituire, y qued ab lo digut consuelo esta santa Comunidad, ha dispost y ordenat Su Paternitat Molt Reverenda ab consulta y consenso de los sen-

(1) A. D. Me. Protocolos notariales. «Quintum Protolum mei Raphaelis Alberti annorum 1651, 1652, 1653 et 1654». Folis 258-262.

(2) A. D. Me. Protocolos notariales. Notari Jacint Llunyà.

yors Protectors y Advocat de dit nostre Convent, la siguent Planta per el govern economic de ell, manant per Santa Obediència, y excomunicacio major ipso facto incurruda à la Reverent Mare Abadesa, qui es, ò sera, y a todas las Religiosas respectivamente, observen, y fassen observar el present Decret, segons tots los punts de la sua continencia, que son los siguents.

Primo mane su Paternitat Molt Reverenda que el Procurador novament instituit, ò se instituirà, sia perpetuo. Y no puga la Reverent Mare Abadesa qui es, ò será mudar lo sens el beneplacit del Molt Reverent Pare Provincial y de los senyors Protectors, qui segons la major conveniencia del Convent ho resoldran.

Item mane que dit Procurador dega pagar el primer dia de cade mes 60 lliures de mesada à la Reverent Mare Abadesa, la qual deura pendre en presencia de las Reverents Mares Discretas la major y la menor, fent rabuda de la dita quantitat al Procurador, per a que en son temps pugan justificarse los comptes de uns y altres. Y axi mateix dega fer rabuda de qualsevol altre quantitat de diner, ò de provisio que rebra del Procurador, ultra de la mesade...

Item se mane es dega obligar el Procurador en lo acte de Procura, à pagar los gastos fixos del convent ço es: el salari als senyors Advocat, Metjas, Cirurgians y donat del Convent, las medicinas al Apotecari, el calsar, y vestir de las religiosas, el vetuari del Confessor, y juntament dega pagar lo que deu, y podra deurer el Convent de Santa Clara al de Sant Francesch, al sarer, al forner, al fuster, y al ferrer, porque com à oficials del Convent queden satisfets y no pugan molestar à la Reverent Mare Abadesa. Mes se dega obligar dit Procurador, ultra de la mesade, entregar à la Reverent Mare Abadesa 12 tossinos cade any bons y rebedors. Y axi mateix dega provehir de ordi per el matxo del Convent ò sufficient diner per dita provisio...».

Per una carta del 18 de gener de 1737 de Fra Diego Arnau, Comissari Provincial, sabem que el Procurador del convent demanava que «deuen entrar en son poder los aliments de las Novicias qui han sobrevingut, y de ells pendrer la llevada corresponent». És a dir, volia cobrar el que els familiars de les novícies pagaven per la seva manutenció al convent per poder així estirar el seu 10% de «llevada». L'esmentat Comissari deia a les monges que: «Be saben Vostres Merces los he dit varias ocasions que jamay concentiria que la comunitat de Santa Clara faltas en cosa alguna de lo que este concordat en virtut de procura en al Procurador; y per tant si los Señors Protectors son de sentir que dits aliments deuen entrar en poder del Procurador, sera de raho y justicia ly sien entregats en el mateix temps serà tambe de raho y justicia que dit Procurador tinga una reciproca correspondencia a dit nostre Convent de Santa Clara en lo que ell deu correspondrer» (3). En què consistia aquesta «correspondencia» que no havia mantingut el Procurador amb el convent? En el fet que s'havien passat els comptes des de l'any 1733 fins a la data i no havia entregat, com s'acordà en el seu contracte de Procurador, els diners sobrants abans de finalitzar l'any.

«Per tant manam a Vostras Merces es servescan manar convocar a Pare Jubilat y a los Señors Protectors, à los quals suplich fassen observar lo que sie de justicia en un y altre punt de los dos expressats en nostre carta... de cuyo zel, y proteccio, esperar miraran no ser mes digna de justicia el Procurador, que la Comunitat de la Mare Santa Clara. Y manam per Santa Obediència en virtut de lo Sperit Sant, que rebuts los diners del Procurador, en que queda alcançat (= deutor al convent), lo depositen en la caixa fins que de ells se dispondra lo que sie mes convenient en benefici de la Comunidad».

L'any 1764 es portà a terme una evaluació de les entrades i les sortides del convent per veure si bastaven els ingressos titulada «Lista de los gastos ordinarios que cade any se offerexen en el convent de Santa Clara al temps pre-

sent, per ahont podran regularse los Superiors y Superiores, y saber si bastan, o, sobran las rendas del llevador. Segons aquest document, les despeses normals eren:

Primo 12 mesadas à raho de 60 £ cada una suman	720 £
Item 30 quarteras ordi a raho de real de 8 son	36 £
Item 12 tocinos per Nadal	100 £
Item per sebatas per las Religiosas	30 £
Item per vestuaris 150 £ divididas per cada any	50 £
Item per cera	40 £
Item per conducta del Donat	18 £
Item per conducta de Metges y Chirurgia	26 £
Item per conducta de Advocat y Sr. Pere Antoni	16 £
Item per conducta de Fuster per moli y sinia	7 £ 10 s
Item per conducta de forner	13 £
Item per lo fundat per Sant Francesch	25 £
Item per lo Apotecari	50 £
Item per hortelá	18 £
Item per torrons per Nadal	12 £
	1.161 £ 10 s.

Estos son los gastos ordinarios que se donan à carrech al Procurador en los Capitols de Procura; pero com el Molt Reverent Pare Comissari Provincial en este trienni ha vist la carestia de las cosas necessarias per al victus ratio, y ha considerat no eran sufficient las 60 £ de mesada per abastar la Comunidad, ha concedent, de que à mes de lo dit, pagàs el Procurador lo siguent, que devia pagar la Mare Abadesa de las mesadas.

Primo per 6 quintars formatge	35 £
Item per Ayguardent	25 £
Item per la fruyta de Nadal	8 £
Per gastos extraordinaris	100 £
Item per llevada del Procurador	160 £
Item per dos multons que se acostuman dar per las festas de Pasquas, y altres dos per la festa de Santa Clara, dotze lliures carn per las matansas de tocinos, y altres	
12 el derrer Dissapte	10 £ 10 s.
	1.500 £

Les entrades eren les següents:

«Suman las rendas del llevador al present	1.600 £
Los aliments de las vuyt novicias que hay al present importan	128 £
Tot lo qual fa suma de	1.728 £
De las quals deduidas aquellas restan	228 £

La mesada, que era de 60 lliures mensuals, ja no bastava per a res a causa de la pujada dels preus, de tal manera que els conceptes que abans pagava la Mare Abadesa i que ara s'autoritza a pagar el Procurador sumen 1.500 lliures (4).

(3) Arxiu del convent.

(4) Aquesta situació devia ser conjuntural, atès que a la visita del 4 d'agost de 1767 es tornen a canviar els productes a pagar per l'Abadesa de la seva mesada: «Item per quant Su Paternitat Molt Reverenda te ben premeditat, que per al menor nombre de Religiosas que se encuentre an esta Comunitat, à respecta del temps passat, la taxa ò mesada ordinaria sobreabundant, ordena y mane à la Reverent Mare Abadesa qui es, y per temps será dega pagar de las sixanta lliures

En el «Capitol Intermedi celebrat per el Molt Reverent Pare Fra Rafel Sints» el 27 de juny de 1775 es tornaren a modificar les obligacions del Procurador:

«Item, essent expres y ordenat en la lley, que el Pare Provincial y Contador fassen taxa de los gastos que se han de fer en los Convents, ab tal, que los dits gastos no excedescan à lo que tenen de renda, si que haze de quedar alguna cosa mes, para reparo de la casa, y gastos extraordinaris; y havent per altre part fet los comptas de los gastos, que se acostuman fer y de todas las rendas, que el Convent te cobrables, nada quedia per dits reparos de casa y gastos extraordinaris: per tant se ordena, que dega la Reverent Mare Abadessa pagar de la Mesada las carabassas, que acostume donar el Procurador, com y tambe la lleña, que será necessaria, quant la que portará el Donat, no sia bastant per el consum del Convent. Ni deurá el Procurador donar à la Mare Abadessa el tocino magre, que se ha acostumat donar per el mes de setebre; ni tampoch deurá entregar mes de la quantitat de torró, que correspondrá à una lliura per quiscuna Monja, Confessor, Compañero, y Procurador, y si acas es costum donar à los Donats.

Item. Que no se degan donar los 12 tocinos, que han acostumat, sino que el Procurador deurá fer en casa sua tres tocinos de past comprat, per el past de quiscun vuyt quarteras de ordi, y la Reverent Mare Abadessa deurá donarli de segó del Convent vuyt quarteras per quiscun tocino».

L'any 1781, per l'extraordinari augment del preu dels queviures, s'augmentà la «mesada» a l'Abadessa més enllà de les 60 lliures en unes «Providencias interinas per lo govern Economich del Convent de Religiosas de la Mare Santa Clara de Ciutadella de la isla de Menorca reguladas, y dispuestas per el Sr. Advocat, Reverents Mares Discretas y sa Paternitat Molt Reverenda Sr. Rafel Sintas Commissari Provincial:

«Que si be de temps antich fins à esta hora, solament se ha pagat à la Reverent Mare Abadessa 60 lliures diner per quiscun mes, per a fer lo gasto de carn, peix, oli, y aquells altres articles que segons el costum tenia de pagar de dita Mesada; Pero com la Abadessa actual la Molt Reverent Mare sor Elisabeth Rosello y Morera desde lo ingres à son ofici que fonch als 30 Novembre de 1779 fins à esta hora ha estat precisada à pagar los viveres à un preu de haver de emplear dins lo dit termini, per a poder providenciar dit son Convent de lo necessari estas 239 lliures 3 sous 11 diners ultra de la dita mesada de 60 lliures, qui correspon à estas 10 lliures 9 sous 9 diners per quiscun mes, y à estos 7 sous per quiscun die, cuyo gasto no atrobam extraordinari, antes be molt moderat, atès lo alt valor han tingut y tenen encare dits viveres: Per có en virtut de la present, mediant lo consell de lo Advocat de dit Convent y el consentiment de las Molt Reverents Mares Discretas ordenam sian entregadas Mensualment à la dita Reverent Mare Abadessa per el Señor Procurador ultra de la mesada de 60 lliures estas 8 lliures, que son per quiscun die 5 sous 4 diners, lo qual tindra lloch mentres duria la escacés de dits viveres, y perseveria nostra voluntat, ò de nostres successors, el consell del Sr. Advocat y el consentiment de las Molt Reverents Mares Discretas...» (5).

El convent patia les situacions per les quals pasaven tots els habitants de l'illa. Si es donava una mala collita, no es podien cobrar ni els censos en diners (tota l'economia depenia directament o indirectament del sector agrari) ni els que es pagaven en especie, ja que, si no hi havia blat per a la subsistència dels menorquins, molt manco n'hi havia per pagar censos, i aleshores el Procurador, per molt que volgués, no podia ni facilitar la «mesada» per a l'alimentació de l'abundant comunitat. Aleshores no quedava altre remei que recórrer als Jurats, com, per exemple, es féu el 6 de maig de 1750:

«Molt Magnífichs Senyors Jurats de la isla savi y ordinari Consell.

Sor Margarita Arguimbau Abadessa del Convent de la Mare Santa Clara de Ciutadella simul ab las dames mares discretas de son Convent del millor modo que pot representa a Vostras Magnificencias Que per raho de atrobarse son Convent tan exausto de medis per no poder assistir son Procurador en lo cumplimiento de la mesada per raho de las malas cobransas que hay en este temps respecte de la mala anyada, no es possible poder subvenir à las necessitats del matex: y com de altre part, per raho de dita mala anyada y de no haverse cullit en este any sino molt poch blat, no es estat posible poder recullir de los individuos qui fan a dit son Convent cens de blat porcio alguna y sia precis el haver de assistir a las religiosas de dit son Convent...».

L'Abadessa demanava a la Universitat el préstec de 25 quarteres de blat a restituir l'estiu següent en espècie. Els Jurats presten aquesta quantitat de blat fins a la festa de Sant Jaume i Santa Anna, diada en què haurà de pagar-las a 10 sous 8 diners la borcella, preu que regia el dia de

ras de la mesada, el formatge que se necessitava per la comunitat, el consum de medicina, com y tambe matex, el xocolate y sucra sponjat que se acostuma gastar per al discurs de lo any».

(5) Podem establir exactament l'evolució de les mesades entrades en poder de la Mare Abadessa pel llibre de visites:

Data de la visita	Entrades	Sortides	Saldo
4-XII-1720	360.00.00	346.10.04	13.09.08
29-V-1724	300.00.00	288.00.11	21.19.01
27-I-1727	1.920.00.00	1.911.08.08	30.10.05
19-XI-1727	480.00.00	474.05.04	36.05.01
30-VI-1728	575.05.01	530.09.08	44.15.05
16-VIII-1730	1.500.00.00	1.524.15.05	20.14.01
1-V-1732	1.260.00.00	1.229.02.08	51.11.05
4-VI-1733	780.00.00	791.12.06	51.09.00
31-VIII-1734	900.00.00	938.19.00	12.10.00
5-V-1736	1.200.00.00	1.203.03.08	9.06.04
15-VI-1737	780.06.04	788.03.10	1.02.06
3-XII-1739	1.815.00.00	1.812.02.06	4.00.05
4-V-1741	1.020.00.00	1.015.11.06	8.08.11
4-II-1743	1.260.00.00	1.267.16.07	00.12.04
22-VII-1744	1.020.00.00	1.017.03.08	3.08.08
24-IX-1745	900.00.00	908.10.10	00.16.02 *
21-VIII-1747	1.380.00.00	1.433.03.06	53.19.08 *
13-VII-1752	3.480.00.00	3.441.05.08	18.02.10
15-VII-1754	1.440.00.00	1.458.11.03	00.08.05 *
3-VIII-1756	1.500.00.00	1.516.13.10	17.02.03 *
7-I-1758	1.083.12.00	1.078.16.00	00.09.00
20-X-1759	1.366.16.09	1.366.16.09	00.00.00
8-VI-1761	817.12.00	978.01.02	160.09.02 *
	382.13.06	391.04.09	33.07.03 *
22-VIII-1762	1.020.00.00	1.020.00.00	00.00.00
20-VII-1764	1.380.00.00	1.350.00.00	50.00.00
24-IX-1765	480.00.00	555.01.08	44.18.04
4-VIII-1767	1.320.00.00	1.289.13.11	74.14.03
9-X-1771	3.000.00.00	3.072.08.00	2.16.04 *
4-I-1773	960.00.00	961.16.08	4.13.06 *
10-XII-1774	1.390.06.00	1.385.18.01	00.10.03
14-IX-1775	720.00.00	719.01.06	00.18.06
30-IV-1777	900.00.00	896.11.02	2.10.04
28-I-1779	1.260.01.00	1.260.01.00	2.08.06
25-VIII-1780	1.080.00.00	1.099.09.10	17.00.04 *
16-X-1781	780.00.00	1.002.03.07	239.03.11 *
13-IV-1784	876.00.00	940.14.04	303.18.03 *
	1.024.00.00	1.036.00.04	315.18.07 *

la concessió (6). També es recorria a l'expedient de suprimir les despeses extraordinàries, els regals, etc.

Quan el Sr. Procurador no aconseguia cobrar els censos amb bones maneres, s'havia de recórrer a la justícia, donat que era freqüent que molts deutors del convent perllongassin els pagaments fins que es tornaven incobrables. En certes èpoques el nombre d'«execucions» o embargaments dels béns d'aquestes persones, efectuades per la Cúria de la Batllia General, era elevadíssim. Com a exemple, en un certificat del 5 de desembre de 1770, emès per Pere Monjo i Carbonell, escrivà de l'esmentada cúria, consta que s'estaven incoant 39 expedients d'embargament de béns per deutes amb el convent a instàncies de Joan Carrió notari, Procurador, contra:

«Primo contra Diego Quintana
 Item contra Guillem Vives
 Item contra la viuda de Christofal Serra
 Item contra Magdalena Mercadal y Vivo
 Item contra Jaume y Leonart Florit
 Item contra Antoni Pons cap romput
 Item contra Vicent Melis
 Item contra Esteva Masquida y Briones
 Item contra Esteva Faliu
 Item contra Juan Melia y Sacrista
 Item contra Guillem Castell Procurador de Joseph Pomar
 Item contra lo Patro Joseph Sastre
 Item contra la muller de Joseph Ramonell per casas de Payeras
 Item contra Jaume Rotger Tixidor
 Item contra Juan Cabrisses
 Item contra Antoni Franco
 Item contra Antoni Torres Tixidor
 Item contra lo Doctor Marti Cursach y Pons
 Item contra lo Patro Joseph Vila
 Item contra la viuda de mestre Juan Vila
 Item contra Antoni Antoni (sic) Pau Capo
 Item contra Andreu Sintes y Costa
 Item contra Antoni Llambias
 Item contra viuda de Barthomeu Ginard
 Item contra Joseph Llorens
 Item contra Sebastia Rossello
 Item contra Joseph Salord
 Item contra Jaume Abrines
 Item contra lo Sindich de la General Universitat
 Item contra los hereus de Sebastia Quintana
 Item contra lo senyor Matheu Calafat per ell y son germa
 Item contra Juan Femenias
 Item contra Hyeroni Falco
 Item contra Barthomeu Taltavull
 Item contra la heretat de Juan Anglada Calet
 Item contra la heretat de Macia Capella
 Item contra la heretat de Joseph Sobirats
 Item contra Joseph Cavaller
 Item contra Don Francesch Sanxo» (8).

En la visita del 3 de març de 1794, el Pare Visitador donà suport a l'opinió de les Mares Discretes pel que fa als deutes pendents: «como y tambien jusga por muy conveniente el parecer de dichas Madres que es que el Señor Procurador cuyde, paguen los Deudores atrasados para con esto subvenir las nesidades del Monasterio».

ENTRADES PER CENSOS

El Rei Jaume II de Mallorca constituí un cens perpetu a favor del convent de Santa Clara de 25 lliures 4 sous 6 diners com a almoïna per a vestuaris i aliments. Aquesta quantitat continuà cobrant-se fins i tot quan foren empen-

En aquest punt sembla que s'interromp la sèrie del deute i es comença de nou.

9-III-1785	660.00.00	661.11.00	13.13.08 *
11-IV-1786	840.00.00	835.02.10	8.16.06 *
2-IV-1788	1.440.00.00	1.416.09.00	14.14.06
28-VII-1789	900.00.00	895.11.00	19.03.06
6-IX-1791	1.500.00.00	1.526.03.10	7.00.04 *
26-VII-1792	722.01.00	699.12.06	15.08.02
3-III-1794	402.19.04	426.12.04	8.04.10 *
17-VII-1795	1.016.04.02	1.117.12.08	109.13.04 *
12-III-1797	1.404.12.10	1.426.09.07	21.16.09 *
16-X-1799	2.269.15.10	2.250.16.11	2.17.10 *
4-I-1801	1.432.19.02	1.254.06.09	175.14.07
2-I-1802	1.354.08.04	1.205.16.07	324.06.04
6-IX-1813	10.082.16.02	10.444.06.09	37.04.03 *
8-XI-1816	3.139.08.07	3.026.01.10	113.06.09

El signe * indica que la xifra és negativa, és a dir, que es tracta d'un deute de l'administració de l'Abadessa amb la caixa del convent.

El funcionament d'aquesta caixa de les «mesades» estava molt controlat:

«Planta y disposició economica...» del 10 de desembre de 1716: «Item mane à la Reverent Mare Abadesa pena de suspensio de son ofici per dos mesos, dega cade mes, pessar los comptes de las entradas y gastos del mes passat, en presencia del Reverent Pare Guardia, ò President de nostre Convent de Sant Francesch, Reverents Mares Discretasor y menor, y de la Mare Secretaria, y dega resoldre el compte ab acte escrit en el libre del gasto del Convent, que tindra la Mare Secretaria de lo que deura el Convent, ò quedará creditor firmat de tots los sobredits, y de 4 en 4 mesos, dega donar compte à la Comunidad per escrit satisfent axi à las Constitucions Generals de la Religio... Item se mane, es fasse luego un caxó ab dos tancaduras, la clau de la una, tindra la Reverent Mare Abadesa, y la clau de la altre la Reverent Mare y Senyora Discreta mes antiga, com à Depositaria, las quals no podran treurer diner algu per el gasto del Convent, sens la assistencia de la Reverent Mare Secretaria, qui tindra obligacio de assentar en un llibre, pena de privacio de son officio, tot el gasto cotidià del Convent, sens faltar à la menor menudencia, y ab la fidelitat que se promet su Paternitat Molt Reverenda de la gran Religiosidad de dita Mare Secretaria».

En el «Capital intermedi celebrat per el Molt Reverent Pare Fra Rafel Sintas» el 27 de juny de 1775, s'insisteix en el mateix sentit. També es torna a manar que es faci el caixó amb dues claus, que no es devia haver fet.

(6) A. H. M. C. Llibre de consells de 1747 a 1752. Foli 267.

(7) «Planta y disposició economica...» del 10 de desembre de 1716: «Item per quant en dit nostre Convent es fan alguns gastos superfluos y no permeter el desgraciat temps en que nos trobam estas superfluos, y anar carissimas las provisiones de que necessita el Convent; manam à la Reverent Mare Abadesa (fins estiga desempeñat el Convent, y haje mudat el temps) no fosse gasto algu de lo que fins here se es acostumat com son formatjades per la Pasqua, flahons per los ultims dias, rollos, ni cascas per el dijous Sant, ni altre cosa acustumada, puis essent poca cosa per las Religiosas, es molt de gasto per el Convent. Y axi matex manam que el dia de santa Clare y en altres dias solemnas no es donen mes que dos principis à la Comunidad. Y que en tals dias no se envie cosa de manjar, ni guisat, ni sens guisat à persona alguna; sols podra la Reverent Mare Abadesa antes de dits dias enviar alguna cosa molt religiosa à los benefactors del Convent,

yorades als creditors del Rei les rendes del Reial Patrimoni durant 150 anys. Quan l'any 1552 les rendes tornaren a mans de la monarquia, es demanà el títol original de concessió d'aquest cens, que les monges no pogueren presentar. Malgrat això pogueren demostrar que cobraven aquesta quantitat des d'abans de l'empenyorament de les rendes, per la qual cosa l'Infanta Princesa donya Joana ordenà, el 23 de novembre de 1554, que se'ls continuàs pagant:

«El Rey y por su Magestat la Infanta Princesa.

Procurador Real de Mallorca, o, nuestro lugarteniente en la isla de Mallorca, sabed que la Abbadessa y mongas de Santa Clara de Ciutadella me han scritto quel dicho monasterio esta en possession Antiquissima de recibir cada año de las rentas ordinarias de la isla de veinte y cinco libras Mallorquinas las quales se les dan por pietansa y hanlas recebido todo el tiempo que las dichas rentas han estado empenyadas parsiramente y que agora vos los pedis que muestren como las reciben y con que titulo y que no le pudiendo mostrar mfas de la possession de cient y cinquenta anyos vos les haveys dexado de continuar la paga suppliando nos lo proveyessimos de manera que sean pagadas es porque haviedo tantos años que las gosan no es razon que agora se les aga obstaculo en ello vos mandamos que reconoscays la carta de empenyo quel Serenissimo Rey Don Joan hizo al Alcovillas su thesorero donde nos dizen hallareys este cargo entre otros porque desta manera no les pagaran los crehedores e si por aquello o por repertorios antiguos de los cargos de las dichas rentas hallaredes las dichas monjas ser en antigua possession de cien años a esta parte de recibir las dichas veinte y cinco libras aquellas las pagueys cada anno sin les pedir otro titulo alguno que

per correspondre à las obligaciones de ell; y axi matex las religiosas particulares à los de la sua obligació».

Visita del 3 d'agost de 1756: «Item. Per queixarse las Religiosas de la petita o curta refeccio corporal que se los dona, com tambe per lamentarse la Mare Abadessa de que no los bastan las 60 lliures de mesada: y per altre part se tinga ben reparat, y sie notori à todas las Religiosas de la petita o curta refeccio corporal que se los dona, com tambe per lamentarse la Mare Abadessa de que no los bastan las 60 lliures de mesada: y per altre part se tinga ben reparat, y sie notori à todas las Religiosas, que se gasta molt de la Comunidad en superfluidats, y regalos à perçonas de fora casa sens obligacio alguna de la Comunidad. Per tant mana Su Paternitat Molt Reverenda à la Reverent Mare Abadessa, que en ningun temps del any per pretexto ni motiu algun, no puga fer regalo algun à Metje, ni à Cirurgia, ni à Procurador, ni à altre perçona de qualsevol genero, qualitat, y condicio, que sie; puis excusant estas superfluidats, podran estar las Religiosas ben assistidas del subsidi necessari, y bastara las 60 lliures per los gastos ordinaris de la comunidad; De ninguna manera pero se llevara cosa alguna à las Religiosas, antes be se los donaran tots los extraordinaris del any, puis levant lo superflu, podran las Religiosas quedar de tot assistidas. Y en cas de contrafer la Reverent Mare Abadessa à esta ordinacio, deuran las Reverents Mares Discretas avisar à Su Paternitat Molt Reverenda a fi que puga posar el remey oportuno, y necessari per el be de la Comunidad y cabal asistencia de las Religiosas».

Visita del 13 d'abril de 1784: «Por quanto directamente se opone a diferentes decretos de la sagrada Congregacion, i a muchas Bullas de los Papas el que las Religiosas en sus empleos officios, i obediencias agan gasto alguno, que sirva para regalo de la Comunidad, o para adorno de la Iglesia, o para mayor solemnidad del culto divino, o para qualquiera otra cosa; Manda, i ordena Su Paternitat Molt Reverenda que en adelante ni la sacristana, ni la que canta la Calenda en la vigilia de Navidad, ni la Abadesa eligenda en la noche del escrutinio, ni otra alguna Religiosa en qualquiera ocasion se atreva a hazer aquellos gastos, que antes de introducirse la vida comun se acostubravan con corruptela, i abuso, en este monasterio».

Visita del 3 de març de 1794: «Assi mesmo renueva Su Paternidad

asi procede de iusticia e no fagays lo contrario toda duda consulta y contradition cessantes. Data en la villa de Valladolid a 23 del mes de noviembre de 1554.

Yo la Princesa

Vidit Clariana Serra Vicecancellarius

Vidit Camacius Regens

Vidit Gigint Regens Pro Generalis Thesaurarius

Vidit Luna Regens

Comalonga Secretarius

Al Procurador real de Mallorca sobre la paga de las XXV libras mallorquinas de las monjas de Santa Clara de Ciutadella reciben sobre las rentas reales» (9).

Consta el cobrament d'aquesta renda en un llibre que existia al convent que contenia les «Rebudes» i «Pagaments» des del 1571 fins el 1708 i en un «Capbreu de tots los sensals que lo convent de Santa Clara reb en esta illa de Menorca novament travellat essent Abadessa le Mare sor Joana Serra 1652» on en el foli 1 consta: «Primo reb lo Convent de Santa Clara sobre lo Real Patrimoni de la illa vint y sinch lliuras lo ultim de dezembre que lo Rey te donadas a dit Convent per Almoyna de vestuaris y piatanza a be son vint y sinch lliuras quatre sous y sis diners, son los quatre sous y sis diners per lo escriba de fer la apocha y axi no cobre mes lo convent de ditas vint y sinch lliuras» (10).

El memorialista Francesc Seguí afirmava l'any 1782 que se seguia pagant aquesta quantitat (11).

El convent de Sant Francesc de conventuals de la Ciutat de Mallorca cobrava 4 censals a Ciutadella: un de 3 lliures sobre el Rafal de Nadal Carrió, abans d'en Garcia; dos cen-

Muy Reverenda la orden tantas vezes ya dada, es a saber, que la sacristana, en ninguna manera, se atreva à hazer algun extraordinario como de miel y mantega, tanto para dentro del Combento como por fuera casa; que si tiene devocion se dexa à su libertad, el hazer alguna alaja a la Sacristia ò iglesia». «Otro si, confirma Su Paternidad Muy Reverenda la resolucion echa por la Muy Reverenda Madre Abadeza, y por todas las demas Madres Discretas en dia nueve marzo de 1794 sobre quitarse los extra ordinarios, como refresco, letche de almendras, salsa, grejonera de la Madre Santa Clara, miel y manteca hasta que los viveres vayan mas barato; en cuyo caso, no tendrá fuerza esta resolucion, antes se los dará lo propio, que se los dava antes».

Visita del 17 de juliol de 1795: «Atendiendo a las miserias y necesidades, en que se halla este convento, las que son tales, que apenas se suministra lo necesario para la vida, Su Paternidad Muy Reverenda prohibe todo genero de regalos a fuera casa, hasta que varien las circunstancias de los tiempos tan escasos. Se prohibe todo uso de medicina, llamada aguardiente, de modo, que esa no se dará ni a donado, ni hortelano, ni artifice, ni a criados que traygan trigo al convento, ni a Religioso, u, donado sacristan: ni menos dentro del Convento se dará chocolate al Padre Confesor, ni a otro Religioso, si pero la Reverenda Madre Abadesa quiere emplear su caridad con dicho Padre Confesor, se lo podrá enviar para que lo tome en la celda de su convento».

(8) Arxiu del convent.

(9) Arxiu del convent. Vegeu també: A. R. M. Rejal Patrimoni vol. 1994. Foli 23 r. Un altre privilegi sobre el mateix atorgat també per l'Infanta a Valladolid el 18 de juliol de 1555 es troba a l'A. C. A. Cancilleria. Maioricarum 4016. Foli 97 v.

(10) Citat pel Sr. Bosch.

(11) PINYA, Romà: *Las instituciones de Menorca en el siglo XVIII* pàgines 133 i 171.

sals de 3 lliures sobre una casa del senyor Llorenç Villalonga i una quartera de blat sobre la Montanyeta. Quan aquest convent, l'any 1567, passà als frares observants per haver-lo abandonat els conventuals, que sortiren d'Espanya per ordre del Papa Pius Vè, aquests censals foren cedits al monestir de Santa Clara de Ciutadella, ja que els observants tenien prohibit posseir-ne. El monestir de clarisses començà a cobrar-los l'any 1571.

Sobre el Lloc de Monges, possessió dividida en dues, també es cobraven certs censos en senyal de senyoria.

Després del desastre que patí Ciutadella el 1558, les dificultats per cobrar els censos del monestir foren molt grosses. Eren freqüents els casos en què no s'aconseguia cobrar res dels censataris, i moltes vegades només es podia cobrar una part del deute, i és que encara el 1595 hi havia cases cremades gravades amb censals. No poques de les esmentades rendes es perderen per sempre. Cap el 1573 eren 98 els censals anotats en el capbreu del convent sobre finques urbanes i rústiques de l'illa. El 1591 eren ja 110, distribuïts així: 59 de Ciutadella, 16 de Maó, 21 d'Alaior i 14 del terme des Mercadal i Castell de Santa Àgueda. Els ingressos del convent anaven augmentant (les quantitats que consignam es refereixen només a censals cobrats efectivament, no teòrics, i a despeses satisfetes amb ells):

Període recaptador	Ingressos reals (censals corrents i endarrerits)	Despeses
1590-1591	449.18.01	486.13.10
16-VI-1595 a 29-IX-1596	732.16.04	805.15.03
29-IX-1596 a 29-IX-1597	515.06.11	502.00.07
1-VI-1623 a 29-IX-1624	992.04.07	771.17.04
11-X-1647 a 20-IX-1648	880.00.00	886.00.00
8-X-1648 a 30-IX-1649	850.00.00	870.00.00
29-IX-1650 a 29-IX-1651	778.00.00	778.00.00
1653-1654	606.00.00 *	
11-XII-1656 a 5-II-1658	1.472.00.00 **	
22-II-1659 a 13-IV-1660	795.00.00	
7-V-1675 a 16-X-1678	4.013.13.04 ***	

* Els censals no cobrats en aquesta anualitat, entre corrents i endarrerits, sumaven 391 £.

** En aquest període actuaren de procuradors les Abadeses del convent, a falta de Procurador «per la calamitat del temps». Els censals endarrerits eren 651 £.

*** En aquest període tampoc no tingueren Procurador les monges. D'aquesta quantitat, procedien de pensions de censals cobrats amb retard 429 lliures 18 sous 6 diners; 209 lliures 11 sous foren rebuts en aliments i la quantitat restant eren pensions anuals que ascendien a 337 lliures 3 sous 11 diners.

El convent recorria a l'ajut de la Universitat quan les circumstàncies eren difícils, però també es donava la situació al revés: el 26 d'agost de 1606 el Jurat Clavari exposava al consell, entre d'altres coses, que es devien «passades cent lliures al monestir de Santa Clara», per la qual cosa es va determinar imposar una talla de 800 lliures per pagar aquest deute i altres (12). El 30 de maig de 1718, prèvia resolució del consell ordinari, la Universitat de Ciutadella constituí un censal de 36 lliures 5 sous 4 diners anuals en favor del convent, essent Abadesa la senyora i mare Sor

Eulàlia Mercadal, cobrant la Universitat del convent el capital de 400 peces de vuit, és a dir, 453 lliures, 6 sous 8 diners. Aquests diners foren avançats al Magnífic i Noble Dony Joan de Bayarte, Síndic elegit pels Jurats de l'illa i les universitats de Maó, Alaior i Mercadal per anar a la Cort de S. M. Britànica per prestar el degut jurament de fidelitat i gestionar els assumptes que se li havien encomanat.

El 1725 l'Abadesa demanava que se li retornàs una part d'aquest capital per alleugerir la difícil situació per la qual pasava el convent:

«Molt il·lustres Senyors Magnífics Jurats de la present isla de Menorca.

La Senyora sor Josepha Pardo Abadesa del Convent de Santa Clara exposa humilment a la alta comprensio de Vostras Magnificencias com aquell convent se esta quasi a la ultima extrema necessitat axi de diner en propria especia com de provisions totalment necessaries per al congruo mantaniment a causa que son Procurador no los ha donat cosa alguna est mes de juriol per quant diu no pot cobrar de los debitors a est Convent ni menos te de son patrimoni en que puga subvenir á las religiosas, qui per diligencias agen fetas no troben qui los vulla emprestar cosa alguna. Per tant supplica a Vostras Magnificencias es vullen dignar en mirarlas com a pares, assistintias en lo que pugan per que asent tanta la sua necessitat se contentaran ja en diner ja en qualsevol altre cosa qui las puga subvenir rellevant en part de lo que dita Universitat poceyex a favor de dit convent lo que espera conceguir de la gran aconomia y liberalidad se experimenta en Vostras Magnificencias etc» (13)

En consell del 13 de novembre de 1758 es deia

«Magnífics y savis senyors. La causa per la qual se ha manat convocar a Vostras Merces es para deduhirlos de que sus Magnificencias en execucio de la resolució presa per Vostras Mercers als 11 corrents han acudit a la mara Abadesa del Convent de Santa Clara y si be posà molts dificultats al ultim per medi del Pare Commissari de Sant (ffrancesc) ha convingut a prestar a nostra universitat la cantitat de 1000 lliures ab tal que sus magnificencias se degan obligar de bens propis com se obligaren los magnífics Jurats del any passat en tornar-los dita cantitat...» (14)

L'any 1787, les monges hagueren de tornar a demanar part del deute que tenia la Universitat amb elles per poder reparar el dormidor i el refetor:

«Molt Magnífics Senyors Jurats Generals de la isla y particulars de Ciutadella. La Molt Reverenda Mare Abadesa y demes Mares Discretas ab tota la Religiosa Comunidad del Real Convent de Santa Clara de este poble ab el mayor respecte fan present a Vostras Magnificencias la sua gran affliccio en el formidable perill en que se troban y es no menos que la ruina del Dormitori y Refetor, que son las principales pezas y aun la mayor part del Convent; ahont per ser llocs en que asisteixen totes cada dia, ab gravissim fonament temen la fatalidad de quedar allí sepultadas al menos pensar a no darse molt pronta remey. Para lo qual, si se posa ma luego prevenint la ruina, a judici dels mestres per qui se ha mirat y remirat fins a tercera vegada, bastará la cantidad de 200 pesos, lo que si arriba a desplomarse (com se pot temer) necessita de mes de 2000. Lo qual be es veu quant perjudicios seria al public pues no podria dexar de reedificarse luego, aunque fos a espesas de los mateixos vicins. No tenint pues ditas religiosas posibilidad ni ahont recorrer para el pronta remey que indispensablement demana tan grave e imminent necessita sino a los credits te dit convent sobre la Universidad de este poble, es veuen precisadas al recurs de Vostras Molt Magnífics de cuya prudent, piadosa y paternal providencia espe-

(12) A. H. M. C. Llibre quint de determinacions. Foli 195 v.

(13) A. H. M. C. Llibre XXI de consells de 1722 a 1727. Foli 340.

(14) A. H. M. C. Llibre XXVIII de consells de 1758 a 1763. Foli 93.

ra com suplica la libransa de 200 pesos cuyo pronta despatx regonexera sempre com a singular favor de la bondad de Vostras Molt Magnífichs et licet etc tamen etc Altíssimus etc.

Les mes humils servidoras de Vostres Molt Magnífichs

Sor Maria Anna Carreras Abadessa

Sor Josepha Beyarte Discreta

Sor Chatarina Benejam Discreta

Sor Magdalena Arnau Discreta

Sor Agada Maria Saura Discreta

Sor Elisabet Rossello Discreta

Sor Marianna Linya Discreta

Sor Agada Morera Vicaria» (15)

El 4 de març de 1787 el consell ordinari accedí a la petició a càrrec de la talla venidora.

De l'administració dels censos, posseïm bastant informació pel llibre de visites durant el segle XVIII. El Pare Visitador hi consignava l'examen que feia de les redempcions dels censos, del que havia quedat en la caixa, de les quantitats invertides en nous censos i dels diners que quedaven després d'aquestes inversions. Evidentment, les informacions no comprenen anualitats naturals sinó el període entre dues visites.

Quan en una visita hi ha dues fileres de xifres, es tracta de dos períodes de dues Abadesses diferents. Les xifres a vegades no coincideixen perquè s'extreien certes quantitats per a altres finalitats (Vegeu taula adjunta).

A l'any 1785, segons la contestació de l'Abadessa a la Reial Acadèmia de la Història, «las rentas anuales del dicho convento actualmente ascienden a 2436 libras comprendido el censo que el Convento percibe en trigo, contado éste a razón de 4 libras por quartera? En tiempo pasado el número de las dichas rentas era menor, pero se ha aumentado con las dotes de las monjas que van entrando en el dicho monasterio y dichas rentas se emplean por la comunidad é Iglesia de dicho convento» (16).

Ramis i Ramis indica la mateixa quantitat, probablement basant-se en aquesta contestació a la Reial Acadèmia de la Història (17).

L'any següent, per ordre superior, el Guardià de Sant Francesc presentà aquest memorial sobre l'estat financer del convent:

«Muy Illustre Señor

Deseando siempre de mi parte cooperar del mejor modo al cumplimiento de la Real voluntad y a las menores insinuaciones de nuestro Illustrísimo Prelado, respondo a lo que por la muy apreciable de Vuestra Señoría se me pide sobre el estado del convento de Religiosas de Santa Clara como se sigue.

Rentas fixas anuales en dinero1861 £ 9 s. 8 d.

De estas se hallan redimidas

(cuyo capital se guarda depositado en el arca)68 £

Censos anuales en trigo126 q. 5 b. 3 a.

Frutos contingentes: se reducen a los Diezmos

que percibe anualmente dicho convento de dos

posesiones llamadas: lugar de Monjas y lugar de

Monjecillas cuya suma cotejando unos años con

otros llegara a la cantidad de12 q.

Circunstancias de dicho convento

Primera: que excepto el refitorio y la casa de labor,

que todavía no esta concluida por falta de

medios, todo lo demas esta ruinoso de tal manera

que apenas hay lugar para algún reparo de provecho sin empezar por los cimientos.

Segunda circunstancia: que está empeñada la

comunidad (a mas de las 240 £ que se deven por lo gastado en la casa de labor) en903 £ 5 s. 1 d.

Cargos: ninguno tiene al presente.

Este es el estado actual y circunstancias del espresado convento y por ser asi lo firmo hoy Marzo 16 de 1786 en San Francisco de Ciudadela.

Fray Antonio Garí Guardia» (18).

A diferents visites pastorals es dictaren normes per sistematitzar el procediment de compra de censals, fent-se amb les corresponents garanties i seguretats:

Planta i disposició econòmica de 1716:

«Item manam à la Reverent Mare Abadesa, qui es, ò será no permeta es trega diner de la caxe del deposit per encarragament de censal en credit del Convent per menos de 4 lliures cens, y quant vinga esta ocasio, dega la Reverent Mare Abadesa ab las Mares Discretas, fer avisar los senyors Protectores y el senyor Advocat del Convent, y este manara proposar devant de tots el subjecta ò persona, qui voldra encarregarse y si troben dits senyors ser de conveniencia lo encarregament, podran entregarse los diners à dita persona, qui deura hipotecar dit censal sobre terras, ó cosa permanent, y obligar generalment tots los seus bens, per a que tinga dit censal la diguda permanencia.

Item manam à la Reverent Mare Abadessa, y dames Religiosas sots las penas à nos ben vistas, a mes de las que disponen nostras Constituciones generals, no tregan, ni permetan treurer del convent libre algu, especialment el del Capbreu, ni acte, ni instrument, ni escriptura alguna qui contenga los drets, juros, censals, rendas, títols ò qualsevol genero de bens de dit Convent, sens nostra llicencia, ò del Reverent Pare guardia en escrit; y si acas es forços mirar ditas escripturas, podra ser en la grade en presencia de la Reverent Mare Abadessa, puis pot petir gran dany la hazienda del Convent, dexant fora el dit libre, ò sobre dits papers...»

Visita del 22 de juliol de 1744:

«5º Per quant se ha notat falta en los quitaments que se fan en este Convent de Santa Clara: per tant mane Su Paternitat Molt Reverenda que de aqui al devant no se puga rebre quitament, sens que lo sapia Su Paternitat Molt Reverenda y el Procurador del Convent, y sens que sia present à dit quitament el Sr. Advocat del Convent al que inspecta notario en los llibres de Capbreu y llevador».

Visita del 9 de setembre de 1771:

«Item ordena Su Paternitat Molt Reverenda que no se esmersian diners per comprar renda menos de quatre lliuras y se procuria fundarse sobre hipoteca segura y no sian facilis à fundaria sobre casas solas».

Visita del 10 de desembre de 1774:

«Item havent trobat su Paternitat Molt Reverenda que de la Caxa se han extre-

(15) A. H. M. C. Llibre XXXIII de consells de 1786 a 1790. Foli 42.

(16) Arxiu del convent.

(17) «Extracto del Pariatge» pàgina 31: «En cuanto al convento de monjas clarisas de dicha ciudad, sus rentas anuales en 1785, además del producto que las dava un alodio, llegaban à 2436 libras de nuestra moneda».

(18) Aquest document es troba en l'A. D. M. VI/17/7 i en l'A. D. Me. B V-a. En el primer consta l'any 1787 i, en el segon, 1786.

Data de Visita	Cens redimit	Capital redimit	Restant en caixa	Inversions en censos	Restant final
8-VI-1761	43.04.02	540.00.00	847.06.10	365.12.06	206.05.10
	18.00.00	225.00.00	431.00.00	431.00.00	00.00.00
22-VIII-1762	33.02.06	421.17.02	421.17.02	353.02.06	00.00.00
20-VII-1764	141.04.02	1.767.17.00	1.767.00.00	1.522.09.06	234.00.07.06
24-IX-1765	11.03.00	141.07.06	375.08.06	239.07.06	136.00.06
4-VIII-1767	123.17.02	1.549.01.07	1.864.08.01	1.786.02.01	87.06.00
9-X-1771	162.19.08	2.052.07.10	2.109.03.10	2.057.17.05	51.06.05
4-I-1773	28.08.10	376.12.00	427.18.05	450.04.02	31.09.00
10-XII-1774	45.12.00	877.05.06	890.14.06	587.10.00	357.04.06
14-IX-1775	43.14.00 i 13 q.	975.01.03	1.332.05.09	854.16.00	547.09.09
30-IV-1777	19.01.01	238.02.06	785.13.03	381.17.06	403.15.09
28-I-1779		855.15.09	1.259.11.06	766.19.10	492.11.08
25-VIII-1780	48.01.08	1.144.15.10	1.637.07.06	563.07.04	1.074.00.02
	11 q. 2 b. 2 a.				
16-X-1781	25.12.00	317.15.00	1.391.15.02	756.05.00	635.10.02
13-IV-1784	101.00.09	627.09.05	1.262.19.07	850.00.00	412.19.07
	97.02.00	1.213.15.07	1.626.15.02	661.01.09	965.13.05
9-III-1785		660.14.01	1.626.08.06	553.03.05	1.073.05.01
11-IV-1786		401.11.03	1.474.16.04	381.05.00	1.093.11.04
2-IV-1788		1.339.17.06	2.433.08.10	1.705.07.03	507.15.07
28-VII-1789		300.08.04	808.03.11	547.12.06	260.11.05
6-IX-1791		1.555.08.04	1.815.19.09	478.03.00	1.337.16.09
26-VII-1792		408.09.10	1.746.06.07	1.253.02.06	493.04.01
3-III-1794		854.08.06	1.347.12.07	421.15.00	925.17.07
17-VII-1795		1.030.00.00	1.955.17.07	333.16.01	1.622.01.06
12-III-1797		6.594.00.05	8.216.01.07	6.668.02.10	1.547.19.01
16-X-1799		675.00.05	2.222.19.06	706.05.00	1.516.14.06
4-I-1801		943.15.00	2.460.09.06	1.000.00.00	1.460.09.06
2-I-1802		25.00.00	1.485.09.06	66.13.04	1.418.16.02

* Correspon, no sols a «esmersos» sinó també a la «Contribución extraordinaria de Guerra».

tas y esmersadas à centenars de lliuras à diferents Persones, no ab acte de renda, sino àb solas ab Debitori, en que ab la sua sola firma, sens testimonis, se obligan à pagar el Cens annual en el convent, sens titol, o motiu de lucro cessant, dany emergent etc, lo qual ademés que no se pot fer, per ser en perjudici del Rey Nostre Señor, pot ocasionar en el Convent gran ruina en la perda de tals diners, puis no falta ja al present de los qui tenen partida de ells, qui nega ser sua la firma del Debitori; per tant, mane su Paternitat Molt Reverenda à las Reverents Mare Abadesa y Discretas, que no sols de vuy en avant, no se atrevescan entregar diner à Persona alguna ab sol debitori sens acte de renda; si tambe mane à las mateixas, que procurian vivament que las Personas, qui ab sol Debitori han extret diners de la Caja, los restituescan en ella, o altrement que firmian acte de renda».

En la visita del 3 de març de 1794 es proposà nomenar un grup de persones per augmentar les rendes del convent.

«Assi mesmo que la Molt Reverent Mare Abadeza juntamente con el Director si les parece convenientes elixan quatro, ò, seys personas las que jugarán mas utiles de este Pueblo quienes echo cargo de las quantas del Procurador y de las rentas del Convento con una, ò muchas sesiones discurrián, y veyan si la administracion de los caudales de dicho Convento, se ha llevado legalmente: y si el

montante de aquellos caudales, acompaña à poderse aumentar la moneda que se corresponde à la Madre Abadesa, por el alimento de las Religiosas».

ANYS DE DIFICULTATS

En els comptes de 1790 consta que el convent cobrava aleshores regularment 265 partides de censos que li reportaven 1.504 lliures 3 diners anuals i tenia pendents de cobrament 420 lliures 14 sous de pensions vençudes. Entre els censalers que estaven en descobert figurava la Universitat General, amb 124 lliures 3 sous 4 diners de diferents partides de censos.

Els darrers anys de la dominació espanyola es caracteritzaren per les penúries econòmiques del Reial Patrimoni, que havia de pagar fortes quantitats a les tropes suïsses mercenàries. El General de Brigada D. Simó Gual, parlant de l'any 1797, diu:

«En el mes de julio, llegaron por fin a Mahón tres Fragatas portadoras de los suspirados socorros. Pero el apuro no logró disiparse, más bien al contrario, pues

nuevas dificultades prolongan la crispante espera: Resultaba que los buques traían «vales Reales» para los pagos a la tropa, vales que en los Regimientos mercenarios no eran aceptados. El Gobernador, tuvo que recurrir a «personas de conocido caudal o de la Universidad para que los apronte para salir de este grave apuro». Así lo indicaba a la Hacienda insular el Coronel Milésimo y Gobernador interino de la isla desde la muerte prematura del Coronel D. Antonio de Anunciavay acaecida a mediados de aquel año» (19).

Probablement les dificultats encara duraven el mes de febrer de 1798, donat que D. Francisco Garcia de Espinosa, el 26 d'aquell mes, demanava un préstec al convent:

«Reverenda Madre

No pudiendo hacerse el subministro de Prest y pagas en el presente mes à las tropas que guarnecen la isla, ni satisfacer las demas obligaciones afectas à la Thesoreria por carencia absoluta de fondos que se esperan al arribo de las Fragatas que deven conducirlos, acudo al recurso de solicitar un empréstito de dinero al interes del seis por ciento autorizado ultimamente por Real orden cuyo pago se hará efectivo con la puntualidad y formalidad que corresponde y se acostumbra en las Caxas Reales. Para esto combido à Vuestra Reverendissima proponiendole se sirva poner en la Thesoreria del cargo de Don Jayme Moncada los caudales que tuviere o pudiere, propios de su comunidad, vajo el competente resguardo que se le dará segun practica: ademas de la justa gratitud en que quedaré à Vuestra Reverendissima por su concurrencia à facilitar los medios de subvenir al servicio del Rey en tanta indigencia.

Dios guarde a Vuestra Reverendissima muchos años, à Mahon 26 de febrero de 1798. Quedo de Vuestra Reverendissima su mas atento servidor.

Francisco Garcia de Espinosa.

Reverenda Madre Priora y Religiosas de Santa Clara de Ciudadela» (20).

Si el mes de febrer les rendes de la comunitat eren encara prou sanejades com per poder prestar al Reial Patrimoni, en canvi patiren un notable dany quan el 27 de juliol es publicà a Menorca una Reial Pragmàtica del 9 de juliol de 1750 que reduïa l'interès dels censos del 8 al 3%. El general anglès Sir Charles Stuart, que havia aconseguit la rendició de Menorca el 16 de novembre, compadit de la pobresa en què havien quedat les monges per aquesta reducció, amb data de 28 de gener de 1799 envià al convent una almoïna de 300 pesos forts i una carta en què prometia l'establiment d'un fons per a la subsistència de les monges. El 25 d'abril es fixava aquest fons en 400 pesos anuals:

«Ciudadela a 25 de abril de 1799.

Muy Señora mia: Su Excelcnai me manda poner en Noticia de Vuestra Merced que dexa señalado en beneficio de la Comunidad de ese Convento de Santa Clara, la cantidad anual de quatro cientos Pesos Fuertes, los que seran satisfechos por trimestres del producto del oficio de Subastador o encantos de Mahon.

Dios guarde a Vuestra Merced muchos años.

Besa la mano de Vuestra Merced Su mayor servidor

Carlos Liace Secretario» (21).

Que aquesta ordre es va complir, ens consta per una exposició enviada per les monges a Carles IV, Rei d'Espanya, el 10 de juliol de 1802 en que elles manifestaven que:

«Señor.

Las religiosas clarisas del Real Convento de Santa Clara de Ciudadela en la isla de Menorca, y en nombre de toda la Comunidad, las madres Abadesa y Discretas del Convento, puesta a los Reales pies de Vuestra Magestad, con el mas

profundo rendimiento representan:

Que habiéndose publicado en la isla de Menorca el año de 1798, de orden de Vuestra Magestad, la Real Pragmática de 9 de julio de 1750 reductiva de los censos y réditos pecuniarios al tres por ciento en lugar de ocho por ciento à que estaban antes en Menorca, de tal manera decayeron los réditos del citado convento que perdió en virtud de aquella publicación cerca de mil libras de esta moneda, quedando reducidas las rentas y censos anuales de toda la comunidad à cosa de seiscientos y sesenta libras, esto es, ocho mil ochocientos Reales de vellón, y además unas sesenta fanegas de trigo anuales. Un rédito tan corto y limitado como este tiene reducidas las religiosas que son en número de treinta a la mayor estrechez y miseria, pues antes de la reducción de los censos apenas disfrutaba el convento lo preciso è indispensable para la manutención de tantas personas y acudir à los demas gastos precisos. Los solos gastos precisos è indispensables de cera, azeite para las lámparas, manutención y limpieza de ornamentos de sacristía, celebración de algunas fiestas, salarios de médico y cirujano, boticario, colector, criados precisos, manutención de un mulo para servicio del convento y otros dispendios necesarios se regulan cada año à trecientas veinte y quatro libras, esto es, quatro mil trescientos Reales de Vellón. Lo restante del rédito liquido no es bastante para comprar el trigo que necesita el convento, cuyo consumo se regula à ciento y cincuenta fanegas al año.

Reducidas las religiosas à la falta de lo preciso para carne, pescado, demas provisiones y vestidos, se huvieren visto en el mayor abismo de miseria y calamidad à no haver sido socorridas estos años por la piedad de los gobernadores ingleses con crecidas limosnas, en primer lugar de trescientos pesos fuertes de que hizo dádiva el general Don Carlos Stuart, y despues de quatrocientos pesos fuertes anuales que el mismo general señaló al convento del producto del derecho de subastas y pregones, que puntualmente percibió por trimestres la comunidad baxo aquel gobierno, sin contar otras limosnas que mereció à la compasión de los demás gobernadores. Ahora, pero, que han cesado estos auxilios y que el convento queda reducido à sus réditos fixos anuales que apenas son bastantes para pan sufren las religiosas todas incomodidades de la pobreza y necesidad, sin que les quede otro recurso en su infelicidad sino la piedad y noble corazón de Vuestra Magestad, en quien todos los verdaderos pobres, y con especialidad las comunidades religiosas han encontrado siempre consuelo e inagotable caridad. En atención pues al miserable estado à que queda reducido el convento por la reducción de los censos, y que las religiosas no pueden permanecer en la clausura y estado Religioso que profesaron una vez que el convento no puede administrarlas lo preciso para su subsistencia: Por tanto Suplican rendidamente a Vuestra Magestad se digne socorrer y auxiliar esta comunidad de Religiosas señalándolas sobre fondos pios de que puede Vuestra Magestad disponer y hacer merced, aquella pensión anual de que precisamente necesita el convento para subsistencia de las monjas ò del modo que mas fuere del Real agrado de Vuestra Magestad por cuya vida y de la Reyna Nuestra Señora ruega incesantemente la comunidad.

Ciudadela 10 julio de 1802.

Señor Puestas a los Reales Pies de Vuestra Magestad» (22).

El 30 de juny de 1802 el Custodi Provincial Fra Joan Capistrano Melià ja havia enviat una carta en termes semblants. Ignoram si aquestes dues exposicions tingueren cap efecte. En tot cas, és evident que, després de la incorporació definitiva de Menorca a la monarquia espanyola,

(19) GUAL TRUYOL, Simó: *Última pérdida de Menorca y el intento de Reconquista (1797-1802)*. Museu Històric Militar de Menorca. Ciutat de Mallorca. 1990. Pàg. 42.

(20) Arxiu del Convent.

(21) Arxiu del Convent.

(22) Citat pel Sr. Bosch.

reberen les monges algun subsidi de la Reial Hisenda, que contribuís a fer més suportable la seva penúria. Així ho indiquen dos documents que existien al convent. El primer deia:

«Haviéndose llenado completamente las buenas intenciones con que dispuse en el año pasado se administrasen de cuenta de la Real Hazienda los diezmos de granos de los términos de Mahón, Ciudadela y Mercadal, en lo qual han ganado considerablemente el Rey y los pobres, habían perdido solamente por aquella providencia las monjas del convento de Jesús (sic) de Mahón y de santa Clara de Ciudadela, si no se las continuase la limosna que acostumbraban darlas las Universidades quando se remataban à su favor. En consecuencia he determinado que por la Colectoria del cargo de Vuestra Merced se dé a cada uno de ambos conventos la limosna de mil reales de vellón equivalentes al valor de diez quarteras de trigo, que no se las puede ya suministrar en especie. He tomado sobre mi responsabilidad esta determinación en vista de la costumbre de contribuir con estas limosnas y de la excesiva pobreza que aflige à dichas monjas: de cuya providencia he dado cuenta a Su Magestad para su Real aprobación, y para que en los años sucesivos en que se administren los Diezmos de su Real cuenta, se las continúe igual alivio. Lo digo a Vuestra Merced para su inteligencia y cumplimiento. Lo traslado a Vuestra Reverencia para su inteligencia y satisfacción y la de esa Reverenda Comunidad. Dios guarde a Vuestra Reverencia muchos años. Binisaida de Mahon 9 de agosto de 1804.

Mateo Díez Durán. Rubricado.

Reverendísima Madre Priora del convento de Santa Clara de Ciudadela».

El segon document és un rebut de 1815:

«Queda entregado este convento de las diez quarteras trigo con que por via de limosna se socorre al mismo de los Reales Diezmos de granos en virtud de Real Orden, segun se ha servido Vuestra Señoría disponer y comunicármelo con su oficio de 10 del actual. Por cuyo motivo doy a Vuestra Señoría las mas expresivas gracias en nombre de todas estas Religiosas las que ruegan conmigo à Dios prospere muchos años la importante vida de Vuestra Señoría.

Ciudadela dia 23 de agosto de 1815.

Muy Ilustre Señor Ministro Principal de Menorca» (23).

La Reial Ordre que s'esmenta fou donada el 30 de desembre de 1804, emanada a instàncies de l'esmentat Mateo Díez Durán. L'any 1813, els convents de Concepcionistes de Maó i de Santa Clara de Ciutadella hagueren d'acudir a l'Administrador de les Rendes Reials per tal que no se'ls retiràs aquesta almoïna i, el mes de gener de 1820, Sa Magestat, en resolució d'un expedient promogut per aquests convents, es serví ordenar que, com a mercè i fins a nova ordre, es continuàs entregant dels esmentats delmes les 10 quarteres anuals a cada convent.

Des del 2 de gener de 1802 fins el 6 de setembre de 1813, el convent va tenir uns ingressos de 10.082 lliures 16 sous 2 diners, és a dir, unes 840 lliures anuals. Des del 6 de setembre de 1813 fins el 8 de novembre de 1816 cobraven 13.139 lliures 8 sous 7 diners, és a dir, unes 1.046 lliures anuals.

Si hem de creure el que es diu en el «Llibre de entrades y surtides desde 1821 fins 1850», des del 1821 fins a mitjan 1837, els ingressos anuals d'almoïnes de benefactors del convent arribaven a satisfer prop de la meitat de les despeses ordinàries i el convent no rebia res de les seves rendes. Això no sembla lògic i potser es consignava aquesta informació per despistar en aquella època de freqüents desamortitzacions.

El mes d'abril de 1837, per Reial Ordre s'inventariaren i suprimiren totes les rendes que percebia el convent (24), i s'as-

senyalà per una altre Reial Ordre de 22 de juny una pensió de 2.000 reials de velló anuals per al culte, i altres 2.000 per a metge, cirurgià i farmàcia. L'Estat subvencionà a cada religiosa amb una pesseta diària com a compensació per la incautació dels seus béns, quantitat evidentment insuficient per a viure, raó per la qual les monges hagueren de posar-se a treballar.

Devers 1843 funcionava una «Comisión de reintegro de los bienes de las monjas clarisas de Ciudadela», de la qual era President el Pare Lector Fra Sixte Rosas, franciscà exclaustrat, natural d'Es Castell i habitant de Ciutadella. Intervenia en aquesta devolució de béns al convent l'Excel·lentíssima «Junta Suprema de Salvación de estas islas». La comptadoria de béns nacionals d'aquesta Província entregà a la Ciutat de Mallorca el 23 de desembre de 1843 a un delegat de la comissió esmentada, i aquesta, al seu torn, entregà a la mare abadessa, el 31 de gener de 1844, un llibre de censos, dos capbreus també de censos, sis llibres d'actes, un llibre de comptes, onze lligallets de documents o actes i dos lligallets d'actes en pergami que la comptadoria tornava al convent. La devolució de béns indicada es produí, però el convent quedà materialment més perjudicat que beneficiat. Durant el temps en què el convent tornà a percebre les seves rendes, que durà des del 1844 fins a la promulgació de noves lleis desamortitzadores el primer de maig de 1855 i el 27 de febrer de 1856, sembla que pujaven a només 300 lliures (200 duros) anuals.

Devers l'any 1856 començà altra vegada l'Estat a passar una pensió diària per a cada una de les religioses que habitaven el convent quan s'incautà dels béns d'aquest, pensió vitalícia que s'extingia quan moria la religiosa. El 1856 eren 15 les clarisses pensionades per l'Estat: Donya Margarita Pons, Abadessa, Donya Eulàlia Nieto, Donya Àngela Serra, Donya Francisca Clara Bagur, Donya Catalina Andreu, Donya Maria Lluïsa Vigo, Donya Maria Pomar, Donya Teresa Seguí, Donya Joana Maria Pons, Donya Maria Teresa Mesquida, Donya Eulàlia Sintes, Donya Margarita Coll, Donya Maria Cardona, Donya Maria Francisca Bonet i Donya Clara Mesquida (25).

El 6 de desembre d'aquell any fou admesa per prendre l'hàbit donya Maria Caimaris Cardona, a la qual es condonà el dot, que no podia pagar, admetent-la com a organista, càrrec que el Govern subvencionava amb tres reials diaris; –igual subvenció donava a la Cantora.

Atesa l'habilitat de les clarisses en la confecció de brodats finíssims, en or i d'altres classes (el 1844 arreglaren l'habitació de labors, peça que es trobava sobre el locutori, per treballar-hi en comú, invertint-hi 75 lliures), i en l'elaboració seus famosos pastissos i cubellots, hagueren d'intensificar notablement aquestes tasques. Amb el producte d'això i les quotes de les filletes que assistien al col·legi, quan podien pagar, pogueren les monges fer més suportable la penúria que patien, fins que el Bisbe prohibí devers 1877 l'elaboració de dolços i manà tancar el col·legi.

(23) Ambdós documents són citats pel Sr. Bosch.

(24) RIUDAVETS TUDURÍ, Pere: *Historia de Menorca* pàgina 2056.

(25) Informació extreta d'una «Nómina de los haberes que corresponden a las obligaciones del citado convento en el referido mes» que es trobava en l'Arxiu de la Comunitat de preveres de l'església Catedral, citat pel Sr. Bosch.

Una vegada mortes les monges que habitaven al convent quan l'Estat s'incautà dels béns de la comunitat, l'Administració només passava una petita pensió per al metge la farmàcia i una altra pensió diària per a l'organista i la cantora. Una tercera renda anava destinada al culte, el capellà i el sagristà.

Segons els acords entre el Govern espanyol i la Santa Seu, les comunitats religioses havien de ser compensades pels béns perduts amb títols del Deute Públic, intransferibles, per gaudir dels seus interessos. Així se'ns diu en una comunicació del Bisbe de l'any 1861:

«Obispado de Menorca.

En virtud de lo dispuesto en el artículo 12 del Convenio celebrado en 25 de agosto de 1860 entre la Santa Sede y la Corona de España y en conformidad con el tenor del artículo 35 del Concordato de 1851, los obispos deben distribuir entre los conventos de monjas existentes en sus respectivas diócesis las inscripciones intransferibles correspondientes, ya a los bienes de su propiedad que recientemente se han cedido al Estado, ya los de la misma procedencia que se hubieren vendido en virtud de dicho Concordato o de la ley de 1° de mayo de 1855, debiendo la renta de estas inscripciones imputarse a dichos conventos como parte de su dotación. Para dar cumplimiento a estas disposiciones, cuando llegue el caso, como igualmente para conocer si la renta de los títulos o inscripciones que se expidan es equivalente a los réditos de los bienes que poseían las religiosas al publicarse el Concordato de 1851 y hacer las oportunas reclamaciones, si aquella fuese menor, es indispensable tener a la vista una relación de todas las fincas rústicas y urbanas, censos y demás derechos y acciones que poseía cada convento, cuando se publicó la ley de 1° de mayo de 1855. Al efecto y suponiendo que en ese convento existirá noticia especificada de dichos bienes, me dirijo a Vuestra Reverencia a fin de que formada que sea la indicada relación se sirva remitírmela con la prontitud posible, pues interesa mucho a esa Reverenda Comunidad para lo sucesivo que la nueva renta sea igual a la que antes disfrutaba, y que se expidan títulos del tres por ciento equivalentes a todos los bienes de su antigua pertenencia.

Dios guarde a Vuestra Reverencia muchos años. Ciudadela 4 de marzo de 1861.

Mateo, Obispo de Menorca.

Reverenda Madre Abadesa del convento de religiosas de Santa Clara de esta ciudad».

El 1862, a petició del Govern, el Bisbe presentà un estat demostratiu dels béns i rèdits del clergat, les comunitats de preveres, les comunitats religioses i les confraries de Menorca que havien de ser objecte de permutació amb inscripcions del Deute Perpetu. Si llarg va ser el treball previ que va dur a terme el Prelat per redactar aquest estat demostratiu, no manco ho va ser l'aconseguir les inscripcions, per les exclusions que feia Hisenda en les liquidacions dels esmentats béns i rèdits. A causa de les successives reclamacions fetes pel Bisbe, Hisenda hagué d'emetre diferents inscripcions. Pel que fa a les comunitats religioses, el Prelat rebé a la darrera de novembre de 1866 una inscripció per a les monges de la diòcesi, expedida amb el nombre 29.384, amb un capital de 397.702,83 reials de velló, que, al 3%, donava unes rendes de 11.931,08 reials. Per Reial Ordre del 13 de febrer de 1878 es declarà anul·lada la liquidació aprovada el 28 d'agost de 1866 i es disposà la cancel·lació d'aquesta inscripció i que quedàs aprovada definitivament la liquidació segons la qual el capital dels béns amortitzables de les comunitats de religioses ascendia a 582.260,66 reials emetent-se la corresponent inscripció al 3%. En virtut de Reial Ordre del 22 de juny de 1880, la Direcció General del Deute va emetre el 4 de desembre d'aquell any la nova inscripció a favor de les comunitats de religioses, expedida amb el nombre 79.142, amb un capital de 582.260,66 reials. En la mateixa data s'emeteren dues inscripcions més, una a favor del clergat de la diòcesi i una altra a favor de les confraries. Molt poc després, cada una de les quatre comunitats de preveres de la diòcesi n'obtingueren altres. D'aquestes 7 inscripcions, les tres primeres foren emeses amb el títol de «Por permutación de bienes», mentre que les quatre darreres ho foren «por indemnización de bienes». Si les comunitats de preveres pogueren anar cobrant els interessos, amb moltes irregularitats, les inscripcions emeses «por permutación de bienes», és a dir, les del clergat de la diòcesi, de les monges i les confraries, quedaren en suspens indefinidament i el Govern mal no abonà els interessos.